

**VERSLAG**  
VAN DE COMMISSIE  
VOOR NAAMKUNDE EN NEDERZETTINGSGESCHIEDENIS  
DER KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE  
VAN WETENSCHAPPEN TE AMSTERDAM  
OVER 1970

OVERDRUK UIT HET JAARBOEK DER KONINKLIJKE  
NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN  
1970—1971



Leden van de Commissie voor Naamkunde en Nederzettingsgeschiedenis:

Dr. P. J. Meertens, voorzitter; Prof. Dr. F. L. Debus; Mevr. Dr. A. W. Edelman-Vlam; Mevr. Dr. M. K. E. Gottschalk; Drs. H. Halbertsma; Mr. H. Hardenberg; Prof. Dr. K. Heeroma; Prof. Dr. J. A. Huisman; Prof. Dr. H. J. Keuning; Prof. Ir. L. J. Pons; Dr. Win. Roukens; Prof. Dr. B. H. Slicher van Bath; Dr. P. L. M. Tummers; Prof. Dr. A. Weijnen, leden. Dr. D. P. Blok secretaris.

Adres van het Instituut voor Dialectologie, Volkskunde en Naamkunde:  
Keizersgracht 569-571, Amsterdam-C. Tel. 020-234698. Postgiro no. 167415.

Medewerkers aan het Bureau voor Naamkunde en Nederzettingsgeschiedenis:  
Drs. R. Rentenaar, hoofd van het Bureau; H. Buitenhuis; Drs. R. E. Künzel;  
C. D. Nagtglas; A. J. Poolman; Drs. J. E. Romein; N. M. Stolk; R. v. d. Veer.

Medewerkers in algemene dienst:

Mw. C. Batelaan, Boekhouding en Administratie, Mw. L. van Immerzeel, Bibliotheek, Mw. F. Modderman-Smit, Correspondenten-contact en -administratie, J. P. Wiegman, Tekenaar.

*Publikaties:*

Naamkunde; mededelingen van het Bureau voor Naamkunde te Leuven en de Commissie voor Naamkunde en Nederzettingsgeschiedenis te Amsterdam.

Redactie voor Vlaanderen: Prof. Dr. H. Draye; Prof. Dr. K. Roelandts en Prof. Dr. O. Leys. Voor Nederland: Dr. P. J. Meertens, Dr. D. P. Blok en Prof. Dr. J. A. Huisman.

Redactie- en administratieadres voor Nederland: Bureau voor Naamkunde en Nederzettingsgeschiedenis, Keizersgracht 569-571, Amsterdam-C. Telefoon 020-234698. Abonnementsprijs f 10,—.

Bijdragen en Mededelingen van de Commissie voor Naamkunde en Nederzettingsgeschiedenis. Reeks naamkundige studies uitgegeven bij N.V. Noordhollandsche Uitgevers-maatschappij te Amsterdam.

## COMMISSIE VOOR NAAMKUNDE EN NEDERZETTINGSGESCHIEDENIS — VERSLAG OVER 1970

*Commissie*

In de samenstelling van de commissie kwam in het verslagjaar geen wijziging. De commissie vergaderde op 28 mei. Besloten werd dat de vergaderingen van de commissie in het vervolg door de wetenschappelijke staf van het bureau zullen worden bijgewoond.

*Vragenlijsten*

Ook dit jaar werd geen vragenlijst door het bureau verzonden. Van de vragenlijsten 1 t/m 9 kwamen geen exemplaren meer binnen.

*Uitgaven en publicaties*

Van het gezamenlijk met het Instituut voor Naamkunde te Leuven uitgegeven tijdschrift „Naamkunde” verschenen de afleveringen 1/2 van de 2de jaargang (1970) reeds in 1969, terwijl de afleveringen 3/4 in het voorjaar van 1971 zullen verschijnen.

Van het op 20 december 1969 door de commissie georganiseerde symposium, waarop Dr. F. Gorissen uit Kleef en Drs. F. J. Doensen uit Deurne spraken, respectievelijk over „Aspecten van de kasteelnaamgeving in de Middeleeuwen” en over „Het onderzoek naar de naamgeving van kloosters in Nederland in de Middeleeuwen en in de moderne tijd”, zal alleen de lezing van eerstgenoemde verschijnen als deel XXVII in de reeks „Bijdragen en Mededelingen van de Commissie voor Naamkunde en Nederzettingsgeschiedenis”.

De secretaris publiceerde in het „Tijdschrift voor Geschiedenis” een „Naschrift” op een artikel van Jkvr. Dr. J. M. van Winter, getiteld „Homines Franci, edelen of koningsvrijen?”, en in de Fakulteitenreeks no 11, „Zijn akker is de taal”, feestbundel aangeboden aan Prof. Dr. K. Heeroma bij diens 60ste verjaardag, een bijdrage getiteld „De Drentse plaatsnamen op -hoorn en -ere(n)”. Drs. R. Rentenaar schreef in het tijdschrift „Hollander”, jrg. 2, no 3 een regionaal-historische bibliografie van Holland over 1969.

Drs. R. E. Künzel schreef een bijdrage in de „Mededelingen van het Instituut voor Dialectologie, Volkskunde en Naamkunde” no 22, jaargang 1970, getiteld „Straatnaamgeving en stadsontwikkeling in middeleeuws Zierikzee”.

De heer H. Buitenhuis schreef in het maandblad van de Nederlandse Genealogische Vereniging „Gens Nostra”, jaargang 25 no 4/5 (1970) over „De autochtoniteit van de Alkmaarse bevolking op grond van frequentie en namen-type”.



*Lezingen en vertegenwoordigingen*

Het bureau werd op 25 februari door de secretaris vertegenwoordigd op de bijeenkomst van de Nederlandse Archeologische Vereniging „Westerheem” te 's-Gravenhage, waar hij sprak over „Naamkunde en bewoning in Nederland in Karolingische tijd”; op de 83ste Jahresversammlung der Vereins für niederdeutsche Sprachforschung, waar hij sprak over „Ortsnamenmigration als wissenschaftliches Problem”. Deze bijeenkomst werd gehouden te Aurich van 18-21 mei.

Van 21—23 mei vertegenwoordigde secretaris het bureau te Münster op een „Kolloquium über der Bereich der volkssprachlichen Literatur der Karolingerzeit”, waar hij sprak over „Die niederländischen Wörter in lateinischen Quellen”. Ten slotte vertegenwoordigde hij het bureau van 27—30 september te Trier op het „Deutsch-Französisches Historiker-Kolloquium”.

De heer Rentenaar sprak op 21 februari te Rotterdam voor de Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland, Werkgroep „Nieuwe Maas”, over „Historische en naamkundige opmerkingen over de jonge duinen in Nederland”.

Tevens vertegenwoordigde hij het bureau op de navolgende bijeenkomsten: Op 21 april bij een symposium ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan van het metrieke stelsel in Nederland, aan de Technische Hogeschool te Delft; op 22 mei bij een Kolloquium „Flurnamen und Elektronik” te Aurich, waarvan de voortzettingen plaats vonden op 3 juli te Münster en op 8 oktober te Göttingen. Op beide colloquia was de heer Rentenaar aanwezig, terwijl de secretaris dat van 3 juli te Münster eveneens bijwoonde. Ten slotte vertegenwoordigde de heer Rentenaar het bureau op 23 mei op de 6de Boerderijendag te Groningen.

Het ligt in de bedoeling de verwerking van het veldnamenmateriaal te automatiseren. Daartoe is het bureau in contact getreden met verschillende Nederlandse, Duitse en Belgische instituten. Door middel van een aantal gezamenlijke besprekingen hoopt men te komen tot de opstelling van een computerprogramma, dat het mogelijk zal maken de verzamelingen van de deelnemende instituten sneller en beter toegankelijk te maken. Namens het bureau neemt de heer Rentenaar aan de voorbereidingen van dit project deel.

*Veldnamen*

De heer R. van der Veer onderhield ook dit jaar de contacten met de medewerkers. Tevens werkte hij verder aan de ordening van het veldnamenarchief. Helaas moest hij zijn werkzaamheden vanaf september wegens langdurige ziekte onderbreken. De heer Buitenhuis nam zijn deel van de werkzaamheden zo goed mogelijk over. De voorraad veldnamen op lijsten, kaarten en fiches is aan het einde van het verslagjaar gestegen tot ruim 145.000.

De werkgroepen in Hardenberg, Gramsbergen, Ommen, Olst en Venraai zetten hun werkzaamheden ook dit jaar voort, terwijl in Weert een nieuwe groep van start is gegaan.

Van de navolgende medewerkers ontving het bureau kaarten, fiches en/of lijsten: G. Boot, Deventer (uit archieven van Deventer); Mej. J. G. Bosch, Scheemda; P. Glas, Broek op Langendijk; J. W. Hameeteman, Ouddorp (ZH); J. A. Laan, Bergen (van Bergermeer); mevr. R. v. d. Linde-Steenbergen, Zuidwolde; W. Rossingh, Gasselternijveen; D. Sikkenga, Westerbork (van Orvelte); P. Spuybroek, Ouddorp (ZH); J. J. Tick, Assen (Drentse veldnamen); Th. T. v. d. Wiel Bzn, De Zilk-Hillegom; J. Wieringa, Roden (historische namen kerspel Diever).

De heer C. D. Nagtglas heeft zijn werkzaamheden in Noord-Holland voltooid en is begonnen in de provincie Zuid-Holland. Uit Noord-Holland kon hij dit jaar kaarten en fiches inleveren van navolgende gebieden: polder Burghorn; Moerbekerpolder; Werpolder; Slikvenpolder; gemeente Twisk; polder de Zeevang; Dorregeesterpolder; Klaashorn- en Kijfpolder en Hempolder. Van Zuid-Holland leverde hij kaarten en fiches in van de navolgende gebieden: Buurterpolder; de Waterloos; Zweilanderpolder; Vrouwewepolder; Blauwepolder; Rodepolder; Frederikspolder; Hoogmadensepolder; Zijlaan- en Mijerpolder. Voor een speciaal onderzoek verzamelde de heer Nagtglas namen in de buurtschap De Huizen in de gemeente Avereest.

*Nederlands Repertorium van Familienamen*

Het tellen en controleren van de familienamen uit het materiaal van de Volkstelling 1947 werd ook dit jaar onder leiding van de heer Buitenhuis door de heren Poolman en Stolk voortgezet. Naast andere werkzaamheden heeft de heer Stolk de telling en de controle van de namen in de provincie Noord-Holland voltooid. Hij is begonnen met dezelfde werkzaamheden voor de provincie Noord-Brabant, samen met de heer Poolman, die tevens de telling en controle van de provincie Zuid-Holland voortzette. Van 1 september tot 31 december hielp Mw. A. Delhez een deel van de dag met het tellen en controleren van de namen.

Het zevende deel van het Repertorium, over de gemeente Amsterdam, is dit jaar verschenen. De inleiding werd geschreven door de voorzitter van de commissie. De kopij van het deel Gelderland, met een inleiding van Prof. Dr. K. Heeroma en R. A. Ebeling, kon in december naar de drukker gezonden worden en zal in 1971 gereedkomen. De heer Mr. H. U. Thoden van Velzen, die de frequentielijsten van het deel Gelderland heeft samengesteld, heeft zijn werkzaamheden — op basis van vrijwilligheid — voorlopig gestaakt. Hij heeft echter toegezegd op een later tijdstip alsnog aan de voltooiing van het Repertorium te willen meewerken. De commissie hoopt het 9de deel over de gemeente 's-Gravenhage zo spoedig mogelijk na het gereedkomen van het deel Gelderland te kunnen laten verschijnen. De inleiding hiervoor zal door de heer Buitenhuis geschreven worden.



#### *Overige werkzaamheden*

Ook dit jaar ontving het bureau van de commissie weer veel brieven om inlichtingen. Vragen betreffende toponymische onderwerpen werden beantwoord door de secretaris en de heer Rentenaar; de betreffende anthroponymische onderwerpen door de heer Buitenhuis.

Voor het familienamenmateriaal van de Volkstelling 1947 bestond dit jaar weer veel belangstelling.

De secretaris besteedde ook vrij veel tijd aan de voorbereiding van adviezen inzake de naamgeving van nieuw te vormen gemeenten. Op verzoek van de commissie dd 29 april 1970 wees de Minister van Binnenlandse Zaken de Colleges van Gedeputeerde Staten der provincies op de mogelijkheid en wenselijkheid om bij de naamgeving van nieuw te vormen gemeenten advies van de commissie in te winnen. Nog tijdens het verslagjaar werd door de provincies Groningen, Gelderland, Utrecht en Zuid-Holland van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.

De heer Rentenaar verleende medewerking aan de Bibliografie van de Nederlandse/Taal- en Literatuurwetenschap, en aan de Bibliografie Naamkunde voor de „Handelingen van de Commissie voor Toponymie en Dialectologie” en aan het tijdschrift „Onoma”. Tevens bracht hij, als lid, adviezen uit aan de technische commissie van de Stichting Historisch Boerderijenonderzoek. Daarnaast hield hij de bibliografie van het bureau bij en besteedde aandacht aan de boekenaanwinst en collectievorming.

Voor de Vereniging voor Landbouwgeschiedenis bereidde hij de heruitgave voor van een aantal boekjes van J. H. van Swinden, waarin deze vergelijkingen van oude met metrieke lengte- en oppervlaktematens had afgedrukt.

Ook werkte hij verder aan de uitbreiding van de verzameling gegevens betreffende historische maten en gewichten. Een publicatie hierover is in voorbereiding. Aan verschillende werkzaamheden verleende Mw. E. Palmboom haar medewerking. De heer Künzel zette de werkzaamheden aan het Nederlandse materiaal voor Foerstemanns Altdeutsches Namenbuch voort. Hij heeft daarbij voornamelijk aan de voor de redactie bestemde kopij gewerkt en verhalende bronnen geëxcerpeerd. Op 16 en 17 maart woonde hij de bijeenkomst van de medewerkers te Freiburg/Br. bij. De heer Künzel hield zich tevens bezig met het onderzoek van gedrukte bronnen en het archiefonderzoek voor het Dialect- Volkskunde- en Naamkundeinstituut, o.a. met de documentatie voor het project Twisk van de Stichting „Historisch Boerderijenonderzoek”.

De secretaris en de heer Buitenhuis, eerstgenoemde als lid en laatstgenoemde als plaatsvervangend lid, onderhielden het contact met de Straatnamencommissie van Amsterdam.

De heer Buitenhuis heeft zijn werkzaamheden aan het samenstellen van een register op de „Mededelingen van de Vereniging voor Naamkunde te Leuven en de Commissie voor Naamkunde te Amsterdam” voortgezet en

hoopt hiermede in 1971 gereed te komen. In dit register zullen alle in de „Mededelingen” behandelde toponiemen en anthroponiemen tot en met jaargang 44 (1968) worden opgenomen.

Op de medewerkersbijeenkomsten te Veendam op 18 april, te Groningen op 30 mei en te Leeuwarden op 28 november spraken respectievelijk de heren Rentenaar, Buitenhuis en de secretaris over het veldnamenonderzoek.

#### *Woordenlijst en Standaardisatie*

In nauw verband met het bureau werken de Nederlands-Belgische Woordenlijstcommissie, die de wettelijke regeling van de schrijfwijze der Nederlandse plaatsnamen voorbereidt, en de Commissie voor de schrijfwijze van Buitenlandse Aardrijkskundige Namen (C.B.A.N.). De wetenschappelijke voorbereiding voor de vergaderingen van beide commissies geschiedt door Drs. J. E. Romein.

Voor eerstgenoemde commissie werkte de heer Romein, samen met Mw. A. P. A. Engelkes en de heer F. J. Faessen, aan het op fiches brengen, alfabetiseren en persklaar maken van ca 40.000 Nederlandse aardrijkskundige namen. In de voorgaande jaren is de schrijfwijze van deze namen door de commissie, op verzoek van de Minister van Onderwijs en Wetenschappen, aangepast aan de thans geldende spelling van het Nederlands. De nieuwe spelling der namen zal bij de Minister worden ingediend met een inleiding en verantwoording, terwijl elke naam vergezeld zal gaan van een korte omschrijving van het betreffende geografische object ter indentificatie. Van bewoonde plaatsen zullen de geografische coördinaten tot in minuten worden opgenomen.

In het kader van het werk voor de C.B.A.N. is op de secretaris dikwijls een beroep gedaan. Van 8-21 maart nam hij, tezamen met Prof. Dr. F. J. Ormeling, deel aan de tweede zitting van de Ad-Hoc Group of Experts on the Standardization of Geographical Names van de Verenigde Naties, gehouden te New York.

Ter voorbereiding van deze zitting nam hij deel aan een bespreking met de Duitse en Oostenrijkse delegatie op 28 januari te Bad Godesberg. Ook de heer Romein nam aan deze vergadering deel, terwijl hij tevens werkte aan de documentatie van de commissie.

#### *Bibliotheek*

De bibliotheek van het bureau werd door aankoop en schenking in belangrijke mate uitgebreid.

De kaartenverzameling kon weer aangevuld worden met de dit jaar verschenen bladen van de Bodemkaart van Nederland (schaal 1 : 50.000). Door bemiddeling van de Ministers van Onderwijs en Wetenschappen en van Defensie ontving het bureau opnieuw een aantal bladen van de chromotopografische kaarten des Rijks (schaal 1 : 25.000) van de Topografische Dienst te Delft. Door bemiddeling van het ministerie van Waterstaat ont-



ving het bureau wederom een aantal kaarten van de nieuwe uitgave van de Waterstaatskaart van Nederland. De namen van de overige schenkers zijn in de bijlage vermeld. De bibliotheek en de verzamelingen werden ook dit jaar door velen geraadpleegd. Naast de hiervoor vermelde bezoekers dient nog het bezoek aan het bureau genoemd te worden van Prof. Dr. H. Draye uit Leuven, Frau Sybille von Eicken uit München, Dr. F. Gorissen uit Kleef, Prof. Dr. H. Wesche uit Göttingen, Prof. Dr. G. Worgt uit Leipzig en Dr. J. B. van Loon uit Stockholm.

#### *Financiën*

Voor het financiële beheer moge worden verwezen naar de rekening en verantwoording van de Centrale Commissie.

P. J. MEERTENS, *voorzitter*  
D. P. BLOK, *secretaris*.

#### *Bijlage*

Lijst van personen en instellingen die in 1970 publikaties schonken aan het Instituut voor Naamkunde en Nederzettingsgeschiedenis:

Algemeen Rijksarchief; Algrafisch Studiecentrum Gelderland; J. de Baan; Dr. D. P. Blok; J. G. M. Boon; Centraal Bureau der Godshuizen te 's-Hertogenbosch; Culturele Raad Overijssel; Mw. Dr. Jo Daan; J. Dekker Jzn; Directie Oudheidk. en Natuurbescherming Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk; J. Emmens; Mw. M. J. Francken; Gemeente Halsteren; Gemeente Simpelveld; Gemeentearchieven van Alkmaar, Amersfoort, Amsterdam, Breda, Delft, Dordrecht, Gouda, 's-Gravenhage, Haarlem, Leeuwarden, Maasland, Maassluis en Maasland, Rotterdam; Gemeentewerken Rotterdam; L. Gerke; J. B. Glasbergen; Dr. J. L. van der Gouw; Historische Kring Bommelerwaard; Historische Vereniging Zuid-Holland; Hoofd van de Deltadienst; Hoogheemraadschap Rijnland; Instituut voor Pre- en Protohistorie; D. W. Kobes; C. Kroon; Landbouwhogeschool Wageningen; Dr. P. J. Meertens; Ministerie van Buitenlandse Zaken; Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen; Nationale Plantentuin van België; Niedersachs. Staats- und Universitäts-Bibliothek Göttingen; R. Pinon; Provinciaal Bestuur van Overijssel; Provinciale Inspectie Archieven Zuid-Holland; Drs. R. Rentenaar; Alan S. C. Ross; Rijksarchief in Noord-Brabant; Rijksarchiefschool Utrecht; Rijksdienst voor de IJselmeerpolders; Kon. Shell Nederland; A. G. van der Steur; Streekarchivariaten van: „Land van Cuijk”, „de Markkant”, „Noord-oost Friesland”; Van Sijpestijn Stichting; de Universiteiten van Amsterdam, Groningen, Nijmegen en Utrecht; Mr. Dr. J. P. Winsemius.